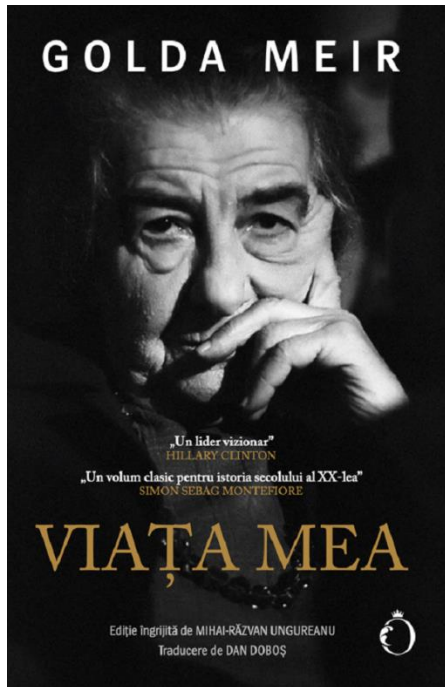

Viața „Doamnei de Fier” a politicii israeliene
Golda Meir, *Viața mea*, Editura Omnium, București, 2023, 488p.

Anul acesta a apărut, la Editura Omnium din București, în traducerea lui Dan Doboș și prefătată de Mihai-Răzvan Ungureanu, cartea *Viața mea* scrisă de Golda Meir, prima femeie prim-ministru în Israel. În contextul re izbucnirii violențelor la scară largă în Gaza, în octombrie 2023, cartea amintită are darul de a ne introduce în problematica regiunii, e drept, prin ochii unei oficialități a statului Israel. Perspectiva dezvoltată în cele peste 450 de pagini este construită pe „devenirea” și evoluția politică a Goldei Meir și punctează momentele importante ale apariției Israelului, după cel de-Al Doilea Război Mondial. Din acest punct de vedere, cartea este valoroasă și pentru că ne ajută să înțelegem, în contextul primilor pași ai politicii israeliene, felul în care s-a aprins conflictul din regiune, motivele și cauzele, dar și etapele acestuia. Reacțiile internaționale și poziționările de toate felurile, luptele și semnificațiile acestora, momentele diplomației și „vocea” armelor, atentatele sau asasinările la comandă, toate își găsesc loc în carte, filtrate de penelul autoarei. *Viața mea* ne vorbește despre începuturi, iar importanța acestui demers este că ne poate ajuta să înțelegem prezentul, pentru a putea proiecta, cu ochii minții, viitorul.

Cartea debutează cu amintirile copilăriei din Kiev, orașul natal. Iminența unui pogrom este amintirea pe care o propune autoarea la începutul cărții, un pogrom care nu s-a materializat, dar care a lăsat o amprentă importantă. Frustrarea că nu se putea face nimic în afară de baricadarea în casă, prin scândurile bătute în cuie la ușă, a sădit în fetița de 3-4 ani dorința de a avea capacitate de reacție proporțională cu amenințarea. Această capacitate de reacție pare a fi cheia de boltă a politicii duse de Golda Meir, ca ministru de externe, ministru al muncii și, mai apoi, ca prim-ministru al Israelului. Generozitatea cu care ne sunt prezentate relația cu surorile și părinții, mutarea în Statele Unite ale Americii, implicarea în primul „proiect public” – strângerea de fonduri pentru manualele școlare la Milwaukee, în clasa a patra – are darul de a ne lăsa să privim dincolo de imaginea unei „Doamne de Fier”, așa cum a fost considerată Golda Meir în politica israeliană. Iar aceste momente au, de asemenea, darul să ne facă să înțelegem felul în care se vor construi

ideile politice ale viitoarei oficialități. Socialismul sionist, crezul călăuzitor al viitorului prim-ministru, a modelat încet personalitatea politică a Goldei Meir, în lumina discuțiilor purtate în casa Sheynei, sora sa, la întâlnirile organizate de aceasta din urmă cu diferiții imigranți evrei.

Nu foarte departe de aceste discuții și, cel mai probabil, sub înrâurirea lor, tânăra evreică decide să „aleagă Palestina”. În 1921 se mută, alături de o parte a familiei, în Israel. Filosofia politică și ideile despre cum ar trebui să fie lumea se izbesc aici de soarele dogoritor, de lipsa locuinței sau de condițiile insalubre din piețele și hotelurile din Tel Aviv, de munca istovitoare din kibbutz. La doar 23 de ani, Golda Meir își face un ideal din munca de pionierat alături de semenii săi. Atrasă de implicarea în diferite proiecte care să ajute integrarea noilor veniți în Palestina, lucrează pentru Consiliul de Muncă al Femeilor și pentru Femeile Pioniere. Rememorarea acestui episod are rolul de a clarifica relația autoarei cu feminismul, ca program politic, căruia pare a-i reproșa tocmai o atitudine demonstrativă, o rebeliune fără cauză practică. Pentru Golda Meir, feminismul constructiv (p. 121), așa cum numește viziunea sa despre rolul și locul femeilor în viața comunității, este mult mai important decât o luptă pentru drepturi care doar divide societatea în două părți distincte. Egalitatea în drepturi a femeilor cu bărbații nu este, desigur, pusă la îndoială, iar autoarea relatează un moment în care o declarație a lui Ben-Gurion a făcut-o să simtă un real disconfort. Pe atunci prim-ministru, Ben-Gurion o descria pe Golda Meir drept „singurul bărbat” din cabinetul său, dar declarația aceasta nu a făcut-o să se simtă flatată. Întrebarea retorică dacă un astfel de „compliment” ar fi flatat un bărbat despre care s-ar fi spus că este singura femeie din guvern ne asigură de acest lucru. În rândurile următoare, autoarea le recunoaște femeilor din comunitățile evreiești dubla povară pe care o poartă: locul de muncă și rolul de mamă.

Munca pe care Golda Meir o desfășoară pentru organizațiile de femei mai sus amintite o pun în postura de a călători mult, între anii 1929 și 1930, în Statele Unite sau în Anglia. De fapt, intensa activitate de reprezentare, contactele cu diferitele comunități de evrei din toată lumea, dar mai ales din Statele Unite, au avut darul de a pregăti terenul pentru prima provocare cu adevărat mare: poziția de ministru de externe al nou înființatului stat Israel. Paginile care punctează pașii apariției statului Israel sunt încărcate firesc de emoția momentului, dar scot în evidență și importante provocări, cum ar fi compromisul necesar între evreei care așteptau ca documentul care proclama statul să facă referire la Dumnezeu și cei care luptau împotriva oricărei forme de clericalism în declarație.

Maturizarea politică a Goldei Meir o îndreaptă cu pași repezi spre anul 1969, când devine prima femeie prim-ministru. Pentru cititorii care sunt interesați de explicațiile complicatului conflict din zonă, capitole precum „Dreptul de-a exista”, „Suntem singuri”, „Prim-ministru”, „Războiul de Iom Kipur”, au darul de a dezvolta înțelegerea conflictelor cu statele din zonă, cum ar fi Siria sau Egiptul, apariția diferitelor organizații ca Al Fatah (cea mai puternică și mai mediatizată parte a Organizației pentru Eliberarea Palestinei) sau relațiile cu liderii palestinieni, precum Yasser Arafat. Războiul de Iom Kipur (început în 6 octombrie 1973) este un moment important al carierei politice a Goldei Meir. În fapt, este evenimentul în urma căruia a trebuit să demisioneze, în 1977. Capitolul, numit chiar așa, „Războiul de Iom Kipur”, în care ne sunt prezentate momentele de tensiune de dinaintea izbucnirii războiului, este valoros pentru că ne arată mai pregnant omul din spatele politicianului. Și aici nu e vorba doar despre fosta prim-ministră a Israelului. Toți oamenii de stat au momente de indecizie, de teamă, așa cum, alteori sunt siguri, încrezători, puternici sau viguroși. În ciuda regretului afișat categoric – „astăzi știu ce-ar fi trebuit să fac” (p. 435) – Golda Meir nu convoacă la timp rezerviștii, bazându-se pe informațiile primite de la armată și de la serviciile de informații, dar și pe faptul că în luna mai a aceluiași an rezerviștii mai fuseseră convocați. Costurile erau mari, așadar decizia trebuia cântărită cu atenție. Lupta este

ilustrată de introspecțiile care răzbat din text „...intuiția e ceva foarte amăgitor; uneori trebuie să acționăm imediat, dar alteori este doar un simptom al anxietății și atunci poate fi într-adevăr foarte înșelătoare” (p. 433). Totuși, politicianul trebuie să decidă, iar aceste decizii au consecințe. În acest fel, tensiunea dintre omul Golda Meir și politiciană Golda Meir ajunge, în paginile capitolului, la cote maxime. Și tocmai de aceea cartea este valoroasă. Ea scoate în evidență această tensiune și zugrăvește lumea omului de stat care e presat să decidă, uneori împotriva rațiunii, pentru a maximiza șansele viitorului. Și mai toți oamenii de stat, mai ales în momente de răscruce, trec prin această tensiune. În fapt, pentru persoanele mai puțin interesate de Orientul Mijlociu sau de politica statului Israel, sunt câteva motive pentru care lucrarea este valoroasă, iar în capitolul mai sus amintit acestea sunt evidențiate clar: lupta interioară a politicianului, regretele post-factum, numeroșii factori care trebuie luați în considerare în momentul unei decizii, selectarea unei alternative cât mai bune în condiții de incertitudine, managementul riscului sau pregătirea unui plan de rezervă bun.

La final, testamentul politic al Goldei Meir poate fi al oricărui om de stat din lume care își înțelege menirea: „Și apoi am plecat și eu acasă, de data asta definitiv. Noul prim-ministru al Israelului este un sabra – Yitzhak Rabin – născut la Ierusalim... Asemeni generației mele, această generație de sabras va face eforturi, va lupta, va face greșeli și va reuși” (p. 467).

Cartea Goldei Meir este o carte care privește conflictul din regiune prin ochii unui oficial al statului Israel. Dar, pentru oricine dorește să înțeleagă în profunzime relațiile Israelului cu vecinii săi încă de la înființare, primii pași ai statului nou înființat în arena internațională, conflictul din regiune sub aspectul cauzelor și factorilor determinanți, cartea „*Viața mea*” este o lectură obligatorie. Și mai este un aspect foarte bine punctat în lucrare – provocările funcției guvernamentale pentru omul de stat. Dincolo de perspectiva politicianului, răzbate omul, cu toate ale sale.

Bogdan GHEORGHÎĂ